

Twan HUYs

Wandellust

2020 Prometheus Amsterdam

Voor Bets en Frits. Zij leerden me wandelen.

© 2020 Twan Huys
Omslagontwerp Jan van Zomeren
Foto omslag Dana Lixenberg
Lithografie afbeeldingen Marc Gijzen
Kaart binnenwerk Yde Bouma
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 4286 5

**‘Wandelen
is het
beste
medicijn.’**

Hippocrates

OP PAD

Het contrast met de drukte en de chaos van drie maanden geleden kan niet groter.

Vlak voor mijn neus vliegen koolmezen af en aan, ze voeren hun jongen voor me in de heg. Een houtduif klapwiek door de lucht, in de verte klinkt het hameren van een zwarte specht, overal zoemen bijen en hommels. Het is vroeg in de ochtend, zeven uur, de zon maakt nu al overuren. Meteorologen voorspellen voor deze eerste junidag een warmterecord. Het wordt een tropische dag, met lokaal tweëndertig graden de warmste junidag ooit gemeten. Binnen slaapt mijn familie: mijn ouders Bets en Frits, mijn vrouw Cheryl, onze kinderen Dylan Rose en Jack.

Ik zit buiten op een stoel voor het huisje, gezicht naar de zon in het oosten, uitzicht op de boomgaard en het

kleine weiland naast het zandpad. Merels, goudvinken, sijzen en kraaien. Het is alsof alle vogels tegelijkertijd hebben besloten een aubade te brengen.

De Duivelsberg is een piepklein, maar onwaarschijnlijk mooi natuurgebied van 125 hectare vlak bij Nijmegen. We logeren in de oude woning van boswachter Piet van Rossem. Het pad naast zijn huis is na zijn dood naar hem vernoemd als eerbetoon aan zijn inzet voor het behoud van dit paradijs. Want dat is het.

Een jaar lang wandel ik nu al door de mooiste natuurgebieden van Nederland. Overnachten doen we in oude boswachterswoningen, ver weg van de bewoonde wereld.

Voor mijn werk heb ik in alle windrichtingen gereisd: Afghanistan, Somalië, Kongo, de Verenigde Staten

waar ik zeven jaar gestationeerd was als correspondent. En overall heb ik gewandeld. In New York, Washington DC, en samen met Cheryl liep ik delen van de Appalachian Trail aan de oostkust. We maakten lange wandelingen langs fjorden in Noorwegen, en hoog boven de Elbe in de Sächsische Schweiz liepen we over de prachtige Malerweg.

In Zuid-Limburg, de provincie waar ik ben geboren en opgegroeid, ken ik de wandelpaden goed. Maar de natuurgebieden in de rest van het land heb ik nauwelijks verkend.

Te voet het bos in, de hei op, door de polder en op het strand zie ik Nederland eigenlijk nu pas voor het eerst. En het blijkt spectaculair mooi.

Dit jaar wandel ik met mijn gezin, mijn ouders, vrienden, boswachters en andere mensen die me dierbaar zijn. Zielsverwanten met liefde voor de natuur en fervente wandelaars. Over hun levens en de mooiste Nederlandse wandelgebieden gaat dit boek.

Ik vraag mijn wandelgenoten het hemd van het lijf, maar mezelf onderfragen is een stuk lastiger, zeker als het gaat om het televisieavontuur dat niet van de grond kwam. Maar dat is wel de aanleiding geweest voor deze fraaie wandeltochten door Nederland. Er moest kennelijk eerst iets misgaan

in mijn professionele bestaan. Een harde klap maakte plotseling ruimte en tijd voor deze lange wandelingen.

Drie maanden eerder, een maandag begin maart.

Diep ademen en rustig blijven, neem ik me voor. Om me heen zie ik medewerkers van het programma met tranen in de ogen. De laatste minuut gaat in.

Bijna een jaar geleden zijn we goedgemutst en met veel vertrouwen gestart aan een riskante onderneming. Een nieuwe *RTL Late Night*, vijf avonden in de week, acht maanden lang, 180 afleveringen.

De omroepbazen willen een ambitieus, informatief programma, zonder de eindeloze rij televisiesterren uit eigen stal. Het moet weer spannend worden, journalistiek en nieuwsgierig. Na maandenlange gesprekken met de zender laat ik me verleiden. Ik krijg carte blanche. Dit is een avontuur waar ik ongelooflijk veel zin in heb, zo'n kans dient zich niet vaak aan.

Maar waar we zo hoopvol aan begonnen, strandt al na zes maanden. De kijkcijfers zijn dramatisch en de kritiek meedogenloos. En ook al ben ik binnengehaald voor een journalistiek programma, het management van de zender verandert van plan en wil al snel

een lichtere toon. De kijkers die aanvankelijk wel keken, zijn volgens RTL te oud, financieel oninteressant en behoren niet tot de doelgroep. Het schip moet overstag; zo zijn de wetten van commerciële televisie. Wat overblijft is een programma dat niet bij mij past. Een kat in een vreemd pakhuis.

Op de klok in de studio tikken de laatste seconden van onze allerlaatste uitzending weg. Adem in, adem uit. In mijn kleedkamer een uur eerder schrijf ik mijn slottekst.

Het was een groot avontuur en natuurlijk, ieder avontuur gaat gepaard met risico's. Wie een hoge berg wil beklimmen weet nooit zeker of hij de top haalt. We hebben het geprobeerd, maar moesten onderweg de poging staken. En dat is ontzettend jammer. Het was voor mij stormachtig, een wilde achtbaan zoals ik hem zelden heb meegemaakt. Heftig, maar ik heb geen moment spijt van het avontuur. Ontzettend bedankt voor het kijken, hier eindigt *Late Night*. Nog een fijne avond.

Het laatste applaus, de studiolampen gaan uit. Naast de spiegel in de kleedkamer heb ik bij de start van het programma een briefje neergelegd met daarop een mooie uitspraak van Ar-

non Grunberg. Ter aanmoediging en steun. De afgelopen maanden heb ik de tekst vaak herlezen.

In zijn afscheidsinterview als dagelijks columnist in *de Volkskrant* krijgt Grunberg een mooie vraag voorgelegd: welk advies zou u de twintigjarige Arnon geven?

Het is dezelfde adviesvraag die ik elf jaar lang heb gesteld aan gasten van het televisieprogramma *College Tour*. En ik weet dat Grunberg met zijn antwoord gelijk heeft, maar vanavond even niet:

‘Niet opgeven. Bestrijd je angsten door te doen waarvoor je bang bent. Voel je niet miskend. Leer afwijzingen niet persoonlijk te nemen, hoe moeilijk dat ook is. Een leven zonder afwijzingen is saai en vermoedelijk onmogelijk.’

Na te veel drank fiets ik diep in de nacht naar huis. Deze dag is bizar. Het slotakkoord van het programma was 's middags de opening van het *NOS Journaal*. Een fotograaf achtervolgde mijn vrouw op het schoolplein en bij de burens werd aangebeld door een cameraploeg. Of ze misschien een boodschap hadden voor hun gekwelde buurman.

Het is vier uur in de ochtend als ik richting voordeur loop. Midden op de stoep voor mijn huis staat een auto

geparkeerd. Als ik de sleutel in de voordeur steek, vliegt het portier open. Een fotograaf rent achter me aan en worstelt met zijn camera. Hij lag vast te slapen en is gelukkig net te laat voor de treurige foto die hij ongetwijfeld voor ogen had.

‘Twan, alsjeblieft, blijf even staan,’ smeekt hij. ‘Eén foto maar!’

Ik ben hem net te snel af en duik mijn huis binnen.

De aandacht is overweldigend en voor het eerst voel ik me in mijn eigen stad niet vrij om te gaan en te staan waar ik wil.

Ik stuur ze een kort bericht. Of ik een paar dagen langs mag komen.

Hi Twan,

Ik heb net koffiegezet en we zitten bij het haardvuur. Je bent welkom voor een bezoek om je ziel te vernieuwen.

ps We beginnen met *mapling*, dus neem een lange onderbroek mee. Er is hier gisteren dertig centimeter sneeuw gevallen, maar nu schijnt de zon. Het is een prachtige tijd van het jaar.

Camilla

‘Niet opgeven. Bestrijd je angsten door te doen waarvoor je bang bent.’

‘Moet je niet even weg?’ vraagt Cheryl. Een goed plan. Het is tijd de stad te verlaten. Afkoelen en ontsnappen aan de gekte rond een ongelukkig televisieprogramma. Tijd voor frisse lucht in een vertrouwde omgeving bij goede vrienden die zich niet bezighouden met Nederlandse media.

Op pad naar New Hampshire, mijn favoriete Amerikaanse staat, al was het maar vanwege het motto: *Live free or die*. Onze vrienden Camilla en Jamie wonen hier in een prachtig bosgebied vlak bij de stad Peterborough.

Hun huis ligt ver afgelegen van het dichtstbijzijnde dorp Temple. Als ik aankom is het schitterend winterweer; zonnig, blauwe lucht en ijskoud. Binnen brandt de houtkachel op volle kracht. De komende weken help ik mee met *mapling*, de oogst van de esdoornsiroop. We boren kleine gaatjes in de boom. Door blauwe plastic slangen stroomt het sap van de bomen naar een grote container. In een schuur stoken we dagenlang een houtvuur onder een grote pan zodat het vocht inkookt tot stroperige esdoornsiroop.

We hebben Jamie en Camilla vijftien jaar geleden ontmoet in New York. Een stad die zij hebben verlaten nadat bij Jamie kanker werd geconstateerd. Aanvankelijk zag het er slecht uit, maar uiteindelijk krabbelt hij weer op en besluiten ze samen hun topbanen bij een grote bank en een uitgeverij op te zeggen voor een nieuw bestaan. In de bossen van New Hampshire geneest Jamie van een levensbedreigende tumor. Nu leven ze ontspannen en laten zich inspireren door de natuur.

‘We zijn net op tijd ontsnapt aan de ratrace in New York,’ zegt Camilla. Ze heeft een ijzersterk gevoel voor humor, pest mij graag maar is toch vooral een warme, spirituele vrouw.

Als ik haar vertel over de worsteling van de afgelopen maanden, zegt ze lachend: ‘When the ego cries, the soul rejoices.’ In die zin zit veel wijsheid. Het ego als obstakel van de ziel.

‘Je hebt je vrijheid weer terug, wees blij,’ vindt Jamie. Ook dat klopt. Nederland is hier ver weg en het gesprek gaat al snel over andere zaken dan een dagelijkse talkshow.

Iedere dag sta ik om zes uur op voor een lange tocht door het besneeuwde landschap. Het is stil hier. Langzaam verdwijnt het rumoer in mijn hoofd en knapt mijn humeur op. Het is precies zoals de Griekse arts Hippocrates 2400 jaar geleden al zei: ‘Wandelen is het beste medicijn.’

WINE TRAVEL GUIDE

VIJLEN

Walsend en wandelend door Limburg

Nieuwjaarsdag, de zon boort zich een weg door de ochtendmist. Takken in het bos zijn bedekt met rijp, zelfs de spinnenwebben zijn bevroren. De temperatuur is net boven nul en alles ruikt nieuw. Langzaam ontdooit het witte landschap, eikenbladeren knisperen onder mijn voeten.

Het is halfelf in de ochtend als de mist optrekt en de lucht felblauw kleurt. Limburg slaapt zijn roes uit, maar als het aan deze eerste dag van het jaar ligt belooft 2020 veel goeds.

Ik wandel langs het bankje bij de grenspaal Eijsden – Margraten, waar ik jaren geleden mijn ouders heb gefotografeerd. Breeduit lachend midden in het mooiste landschap van het land, de benen gestrekt na een lange wandeling over heuvels en door dalen. Vlakbij staat midden in het veld een eenzame, monumentale eiken-

boom die vaak de achtergrond vormt van onze familiefoto's.

Hoeveel wandelingen hebben we al in Zuid-Limburg gelopen? Vanaf Herberg de Smidse in Epen, langs de kronkelende Oude Geul waar de bevers dammen bouwen. Vanuit Café d'r Pley in Noorbeek, bergop over de Boyeweg met aan weerszijden meidoorns, hazelaars en fruitbomen, naar de grens met België richting Sint-Martensvoeren. En langs de meanderende Geul, door Slenaken, naar De Plank waar op de zuidhellingen de afgelopen jaren wijngaarden verschenen. En er duiken steeds weer nieuwe routes op. Zuid-Limburg heeft wandelaars eindeloos veel moois te bieden.

Met mijn familie, negen man en vrouw sterk, lopen we vandaag vanuit het centrum van Vijlen door de weilanden naar het oosten en dan

richting de abdij Sint-Benedictusberg. Vijlen afficheert zichzelf als het enige bergdorp van Nederland. Het ligt bijna 200 meter boven NAP, de omgeving is *picture perfect*. Vakwerkhuisen uitgezaaid in het bergachtige landschap; het dorp en de kerk zijn de kersen op de taart. Dit is het domein van fietsers en wandelaars. De route die wij vandaag lopen kreeg ik aangereikt door Yvonne Cox, eigenaar van het bekende wandelcafé A Gen Kirk in het centrum van Vijlen, en schrijver van twee succesvolle wandelgidsen.

‘Zuid-Limburg heeft wandelaars eindeloos veel moois te bieden.’

Op mijn verzoek heeft ze een route uitgezet waarvan de paden nog niet zijn uitgesleten.

We vertrekken vanaf café A Gen Kirk en lopen het dorp uit en het heuvellandschap in.

De weilanden zijn drassig, en de paden soms een modderpoel. Maar de zon schijnt en de lucht is helder en verfrissend. Ik loods mijn familie langs een dassenburcht. Naar beneden gaat het, via een holle weg richting het gehucht Mamelis, waar een bruin-wit gevlekte poes met mijn

zoon Jack meewandelt. In de verte op de berg ligt de abdij.

Zoals zo veel moois in het leven hebben mijn ouders me het wandelen voorgedaan. Het zit in ons bloed. Zover als mijn geheugen reikt, hebben we lange tochten gemaakt met de familie.

De afgelopen vijfendertig jaar trekken we er ieder jaar gezamenlijk op uit.

Drie generaties, ouders, kinderen en kleinkinderen. Avontuurlijk zijn we niet – rond de kerst strijken we altijd weer neer in hetzelfde boswachtershuis in het Gerendal in Zuid-Limburg, de provincie waar we zijn opgegroeid.

Mijn zus en ik zijn zonder taboes opgevoed. Het is het enige verwijt dat we mijn ouders kunnen maken; inspiratie voor een treurige Bildungsroman zat er niet in. Wel leerde ik van mijn moeder met carnaval walsen en van beiden wandelen.

Ook al waren we rooms-katholiek, gedoopt, compleet met communie en het heilig vormsel, de kerk had gelukkig maar mondjesmaat invloed op mijn leven. Ver voor mijn tijd hadden mijn ouders Bets en Frits zich al afgezet tegen de kerkelijk dogma's. De jaren zestig kregen ook vat op hun provinciale leven. Voorbehoedsmiddelen deden, aanvankelijk onder de toon-

bank bij de apotheek, hun intrede. Huwelijken werden ontbonden, door de introductie van de pil daalde het geboortecijfer en steeds meer vrouwen kregen grip op hun eigen leven, ook buiten het aanrecht.

Langzaam verloor de clerus zijn verstikkende greep op de levens van gelovige Limburgers. De kerken liepen leeg en de klokken zwegen op zondag. De kerk tegenover mijn ouderlijk huis is tegenwoordig een basisschool.

Maar voor het zo ver was moest ik in de jaren zeventig van de vorige eeuw verplicht op zondag naar de kerk.

Het was de treurigste dag van de week.

Opstaan, zondagse kleren aan, gehaast ontbijt, de straat over naar de ochtenddienst in de Sint-Norbertuskerk, die in een nieuwbouwwijk uit de jaren zestig staat. Spijbelen kon niet. We woonden op vijftig meter afstand en de kerkklokken waren de wekker. En hoewel mijn ouders steeds kritischer werden op de aartsconservatieve bisschop Jo Gijssen van Roermond, was het loopje naar de kerk nog steeds verankerd in onze wekelijkse routine.

Na de standaard slaapverwekkende preek en de plakkerige, smakeloze hostie, stemde mijn vader thuis de radio af op zijn favoriete Duitse programma *Frühshoppen*, met opgewekte

Bets en Frits Huys

schlagermuziek van de Duitse superstars Freddy Breck, Rex Gildo en de albinozanger met zwarte bril, Heino. Ik vermoed dat we zijn grootste hit keihard meezongen.

Ja, ja, so blau, blau, blau blüht der
Enzian,
Wenn beim Alpenglügen wir uns
wiedersehen,
Mit ihren ro-ro-ro-roten Lippen
fing es an,
Die ich nie vergessen kann!

Mijn moeder serveerde zondagse soep (runderbouillon met balletjes) en na het eten wurmde ik me met lichte tegenzin in de vuurrode Simca

1000. Vanuit Horst bij Broekhuizen met de veerpont de Maas over, op weg naar de bossen in de Maasduinen voor een lange wandeling. Contrecoeur, wandelen was saai. Niks te zien, niets te beleven. We moesten mee, iedere zondag weer dezelfde routine. Opstaan, kerk, Duitse schlaggers, zondagse soep, wandelen. En dan moest *Langs de Lijn* nog beginnen.

Nog geen tien jaar later was dit veranderd en liep ik met plezier samen met mijn ouders door het heuvelland van Zuid-Limburg. Uitvalsbasis was Hotel Berg en Dal in Slenaken. Hiervandaan zet Frits de mooiste wandeltochten uit. Ongemerkt ontstaat een traditie. Alle seizoenen zijn goed, het landschap is altijd betoverend. Hier bloeit een nieuwe liefde op.

Als ik nu aan vrienden vertel over die tegenzin die zich later ontpopte tot een groot genoegen, hoor ik bijna standaard dat het hun net zo is vergaan. Babyboomers, generatie x en millennials hebben in ieder geval één ding gemeen: ze lopen gezamenlijk op de wandelpaden. Nederland is een land van wandelaars. Ik ben verbijsterd als directeur Paul Sanders van de Koninklijke Wandel Bond Nederland me vertelt dat 10,5 miljoen Nederlanders wel eens wandelen voor hun plezier en 3,6 miljoen Nederlanders min-

stens één keer per week wandelen, gemiddeld tussen de één en twee uur.

Ongemerkt is wandelen volkssport nummer één geworden. Er is geen competitie, er zijn geen prijzen, *Studio Sport* besteedt er geen aandacht aan, maar toch zit wandelen in ons DNA en trekken we er massaal op uit. Ergens tussen de tien en achttien maanden leren we rechtop staan en wandelen we voor het eerst zelfstandig de wereld in. Jong geleerd is oud gedaan. Dat is het, wandelen is de leidraad van het leven!

Ook als ik later voor langere tijd verhuis naar Washington wandel ik samen met mijn vrouw iedere avond in de victoriaanse wijk waar we wonen op East Capitol. Vaak eindigen we op de hoek bij de lokale pub Mr. Henry's op Pennsylvania Avenue voor een pils.

Op vakantie trekken we uren door de Shenandoahbergen van West Virginia, de White Mountains in New Hampshire en de onvoorstelbaar betoverende route naar de Waimoku-waterval op het eiland Maui in Hawaï. Maar uiteindelijk kom ik altijd weer terug in Zuid-Limburg, de oerbron van mijn wandelliefde.

Het is net als met de wandeling van vandaag in Vijlen, liefst ga ik op pad met mijn familie op zoek naar een

nieuwe wandelroute. Voor mij draait het om de combinatie van de natuur, de afwezigheid van internet en vooral de aanwezigheid van mensen die me dierbaar zijn. Ongestoord wandelen we kilometers en komen tot de beste gesprekken. Het hoofd vol zuurstof en het lichaam dat voorwaarts beweegt. Soms wordt er niets gezegd en genieten we van het uitzicht. Dagelijkse problemen verdwijnen uit beeld.

Vanuit Vijlen lopen we door Mamelis en kruisen de kraakheldere Selzerbeek. Aan de overkant staat een gietijzeren Jezusbeeld met daarachter twee prachtige kastanjabomen. Mamelis ligt aan de voet van de beboste heuvel waarop de abdij Sint-Benedictusberg ligt. Vanaf hier is de route drassig en lopen we door de modder langs de Duitse grens het steile wandelpad op. Het maakt niet uit, iedereen is goedgehumt. Nog even en we komen aan bij de abdij waar de deur altijd open is voor een bezoek aan deze onwaarschijnlijk mooie kerk.

Vanochtend zijn we vertrokken vanuit het Gerendal waar we logeren. Wie de weg niet kent, rijdt voorbij Valkenburg zomaar aan het bord Gerendal voorbij. Rechtsaf op de drukke rijksweg naar Wittem ligt de Gerendalseweg. Even gaat de weg omhoog

en dan opent zich het dal. Dit is, voor zover ik weet, het enige bergachtige landschap in Nederland dat in schoonheid niet onderdoet voor Toscane. Een kleine verborgen diamant met een overweldigend uitzicht. Het Gerendal is een droog dal, een paar kilometer lang, met maar twee boerderijen, Hoeve Gerendal en Pake Hiem. In beide huizen hebben we de afgelopen twaalf jaar met de familie gelogeed. Meestal in december, dan is er bijna niemand.

Een paar hondenbezitters uit het aanpalende Schin op Geul lopen door het dal, maar op het geblaat van de schapen na is het verder muisstil.

Het Gerendal is een betoverend natuurreserveaat, afgesloten van de wereld. In het voorjaar staan de hellingen tussen het Biebos en Sint-Jansbos vol wilde akelei, Duitse gentiaan en bijna dertig soorten wilde orchideeën. De orchideeëntuin van het dal is een toeristische trekpleister. Vanuit het Gerendal kunnen we te voet alle kanten op, richting Gulpen, Oud-Valkenburg of Scheulder. En soms met de auto, zoals vandaag naar Vijlen.

Terwijl we het pad omhoogklimmen vanuit Mamelis, ondersteunen mijn dochter van tien en mijn vader van 86 elkaar. Ik loop achter ze aan en maak een foto. Het is zoals mijn vader zegt: 'Wandelen is een medicijn voor